

ЗАКОН

О ЗАШТИТИ И УНАПРЕЂЕЊУ ПРАВА ПАЦИЈЕНАТА

І. ОПШТЕ ОДРЕДБЕ

Члан 1.

Овим законом одређују се права пацијената приликом коришћења здравствене заштите и начин остваривања тих права.

Пацијентом, у смислу овога закона, сматра се свака особа, болесна или здрава, која затражи или којој се пружа одређена мера или услуга у циљу очувања и унапређења здравља, спречавања, сузбијања и раног откривања болести, повреда и других поремећаја здравља и благовременог и ефикасног лечења и рехабилитације.

Члан 2.

Сваком пацијенту гарантује се опште и једнако право на квалитетну и континуирану здравствену заштиту примерену његовом здравственом стању, у складу са опшеприхваћеним стручним стандардима и етичким начелима, у најбољем интересу пацијента уз поштовање његових личних ставова и слобода.

Члан 3.

Пацијент је сваки грађанин Републике Србије (у даљем тексту: Република), као и друго лице које има пребивалиште или боравиште у Републици, и има право на здравствену заштиту, у складу са законом, и дужност да чува и унапређује своје и здравље других грађана, као и услове животне и радне средине.

Члан 4.

Друштвена брига за здравље становништва остварује се на нивоу Републике, аутономне покрајине, општине, односно града, послодавца и појединца.

У оквиру друштвене бригае за здравље из става 1. овог члана обезбеђује се здравствена заштита која обухвата:

- 1) очување и унапређење здравља, откривање и сузбијање фактора ризика за настанак обољења, стицање знања и навика о здравом начину живота;
- 2) спречавање, сузбијање и рано откривање болести;
- 3) правовремену дијагностику, благовремено лечење, рехабилитацију оболелих и повређених;
- 4) информације које су становништву или појединцу потребне за одговорно поступање и остваривање права на здравље.

Начела заштите права пацијената

Члан 5.

Заштита права пацијената у Републици спроводи се на начелима хуманости и доступности.

Начело хуманости заштите права пацијената

Члан 6.

Начело хуманости заштите права пацијената остварује се:

- осигуравањем поштовања пацијента као људског бића,
- осигуравањем права на физички и ментални интегритет пацијента,
- заштитом особености пацијента укључујући поштовање његове приватности, моралних и верских уверења.

Начело доступности заштите права пацијената

Члан 7.

Начело доступности заштите права пацијената подразумева једнаку могућност заштите права свих пацијената на подручју Републике.

II. ПРАВА ПАЦИЈЕНАТА

Људска права и вредности у здравственој заштити

Члан 8.

Сваки грађанин има право да здравствену заштиту остварује уз поштовање највишег могућег стандарда људских права и вредности, односно има право на физички и психички интегритет и на безбедност његове личности, као и на уважавање његових моралних, културних, религијских и филозофских убеђења.

Свако дете до навршених 18 година живота има право на највиши могући стандард здравља и здравствене заштите.

Право на доступност здравствене заштите

Члан 9.

Сваки пацијент има право на доступну здравствену заштиту у складу са здравственим стањем, а у границама материјалних могућности система здравствене заштите.

У поступку остваривања здравствене заштите пацијент има право на једнак приступ здравственој служби без дискриминације у односу на финансијске могућности, место становања, врсту обољења или време приступа здравственој служби.

Право на информације

Члан 10.

Сваки пацијент има право на све врсте информација независно од стања здравља, здравствене службе и начина како је користи, као и на све

информације које су на основу научних истраживања и технолошких иновација доступне.

Право на обавештење

Члан 11.

Пацијент има право да од надлежног здравственог радника благовремено добије обавештење које му је потребно како би донео одлуку да пристане или не пристане на предложену медицинску меру.

Обавештење треба да обухвати:

- 1) дијагнозу и прогнозу болести;
- 2) кратак опис, циљ и корист од предложене медицинске мере, време трајања и могуће последице предузимања односно непредузимања предложене медицинске мере;
- 3) врсту и вероватноћу могућих ризика, болне и друге споредне или трајне последице;
- 4) алтернативне методе лечења;
- 5) могуће промене пацијентовог стања после предузимања предложене медицинске мере, као и могуће нужне промене у начину живота пацијента;
- 6) дејство лекова и могуће споредне последице тог дејства.
- 7) свом праву на одлучивање о препорученим прегледима или захватима

Пацијент има право да добије обавештење на начин који му је разумљив обзиром на старост, образовање и менталне способности.

Пацијенти с инвалидитетом имају право да добију обавештење у њима приступачном облику.

Обавештење из ст. 1. и 2. овог члана надлежни здравствени радник дужан је да пружи и без пацијентовог тражења.

Обавештење даје надлежни здравствени радник усмено и на начин који је разумљив пацијенту, водећи рачуна о његовој старости, образовању и емоционалном стању. Ако пацијент не познаје језик који је у службеној употреби на територији здравствене установе, мора му се обезбедити преводилац у складу са прописима о службеној употреби језика и писма, а ако је пацијент глувонем, мора му се обезбедити тумач.

Обавештење на усмени захтев пацијента обавезан је да пружи здравствени радник високе стручне спреме који пацијенту директно пружа одређени облик здравствене услуге.

Члан 12.

Пацијент има увек право да тражи друго стручно мишљење о свом здравственом стању, у складу са одредбама члана 8. став 1. овог закона.

Друго стручно мишљење из става 1. овога члана, пацијенту је, на усмени или писани захтев, обавезан да пружи сваки здравствени радник високе стручне спреме и одговарајуће специјализације, који није учествовао у директном пружању одређеног облика здравствене услуге пацијенту из члана 9. овога закона.

Члан 13.

У току пружања здравствене заштите, након сваког прегледа и захвата, пацијент има право на обавештеност о успеху, односно, неуспеху и резултату прегледа или захвата као и о разлозима за евентуалну различитост тих резултата од очекиваних.

Члан 14.

Пацијент има право да буде упознат са именима и специјализацијама особа које му директно пружају здравствену заштиту.

Члан 15.

Право на обавештеност има и пацијент с умањеном способношћу расуђивања, у складу са старошћу, односно физичким, менталним и психичким стањем.

Пацијент се може одрећи свог права на обавештење, осим обавештења о томе да је предложена медицинска мера потребна и да није без знатног ризика, односно да је ризично њено непредузимање.

Надлежни здравствени радник може изузетно прећутати дијагнозу, ток предложене медицинске мере и њене ризике, или обавештење о томе умањити, ако постоји озбиљна опасност да ће обавештењем знатно нашкодити здрављу пацијента. У том случају обавештење се може дати члану породице пацијента.

Пацијент има право на обавештење и увид у трошкове лечења.

У медицинску документацију надлежни здравствени радник уноси податак да је пацијенту, односно члану породице дао обавештење о подацима из ст. 1. и 2. овог члана.

Члан 16.

Ако се због хитне ситуације не може добити сагласност законског заступника, односно старатеља из члана 19. овог закона пацијент ће бити подвргнут дијагностичком, односно терапијском поступку само у случају када би због непредузимања поступка био непосредно угрожен његов живот или би му претила озбиљна и непосредна опасност од тежег оштећења његовога здравља. Поступак се може проводити без пристанка законског заступника, односно старатеља пацијента само док траје наведена опасност.

Право на слободан избор

Члан 17.

Сваки пацијент има право на слободан избор доктора медицине, односно доктора стоматологије и здравствене установе, односно слободан избор различитих медицинских процедура, у складу са законом, на основу одговарајућих информација о могућим ризицима и последицама по здравље пацијента.

Право на приватност и поверљивост информација

Члан 18.

Сваки пацијент има право на поверљивост свих личних информација које је саопштио надлежном здравственом раднику, укључујући и оне које се односе на његово стање здравља и потенцијалне дијагностичке и терапијске

процедуре, као и право на заштиту своје приватности током спровођења дијагностичких испитивања, посете специјалисти и медицинско-хируршког лечења у целини.

Забрањено је да надлежни здравствени радник саопшти другим лицима личне податке о пацијенту из става 1. овог члана.

Прегледу пацијента и предузимању медицинских мера над њим смеју присуствовати само здравствени радници односно здравствени сарадници.

Пацијент може дати сагласност и за присутност других лица приликом прегледа и предузимања медицинских мера над њим.

Право на самоодлучивање и пристанак

Члан 19.

Пацијент има право да слободно одлучује о свему што се тиче његовог живота и здравља, осим у случајевима када то директно угрожава живот и здравље других лица.

Без пристанка пацијента не сме се, по правилу, над њим предузети никаква медицинска мера.

Медицинска мера противно вољи пацијента, односно заступника пословно неспособног пацијента, може се предузети само у изузетним случајевима који су утврђени законом и који су у складу са лекарском етиком.

Члан 20.

Пацијент може дати пристанак на предложену медицинску меру изричито (усмено или писмено), односно прећутно (ако се није изричито противио).

Пристанак коме није претходило потребно обавештење у складу са чланом 11. овог закона не обавезује, а надлежни здравствени радник који предузме медицинску меру у том случају сноси ризик за штетне последице.

Пристанак на предложену медицинску меру пацијент може усмено опозвати све док не започне њено извођење, као и за време трајања лечења, под условима прописаним овим законом.

Пацијент има право да одреди лице које ће у његово име дати пристанак, односно које ће бити обавештено уместо пацијента о предузимању медицинских мера, у случају да пацијент постане неспособан да донесе одлуку о пристанку.

Члан 21.

Пацијент има право да предложену медицинску меру одбије, чак и у случају када се њоме спасава или одржава његов живот.

Надлежни здравствени радник дужан је да пацијенту укаже на последице његове одлуке о одбијању предложене медицинске мере и да о томе од пацијента затражи писмену изјаву која се мора чувати у документацији о лечењу, а ако пацијент одбије давање писмене изјаве, о томе ће се сачинити службена белешка.

У медицинску документацију надлежни здравствени радник уписује податак о пристанку пацијента на предложену медицинску меру, као и о одбијању те мере.

Члан 22.

Над пацијентом који је без свести, или из других разлога није у стању да саопшти свој пристанак, хитна медицинска мера може се предузети и без његове сагласности.

Ако је пацијент без свести, или из других разлога није у стању да саопшти свој пристанак, медицинске мере над њим у здравственој установи могу се предузети на основу конзилијарног налаза.

Члан 23.

Ако је пацијент малолетан или је лишен пословне способности, медицинска мера над њим може се предузети уз обавештење и пристанак његовог законског заступника (родитељ, усвојитељ или старатељ).

Надлежни здравствени радник који сматра да законски заступник пацијента не поступа у најбољем интересу детета или лица лишеног пословне способности дужан је да о томе одмах обавести орган старатељства.

Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање може само дати пристанак на предложену медицинску меру.

Пословно неспособан пацијент треба и сам да буде укључен у доношење одлуке о престанку на предложену медицинску меру, у складу са његовом зрелошћу и способношћу за расуђивање.

Право на увид у медицинску документацију

Члан 24.

Пацијент има право увида у своју медицинску документацију.

У случају када је пацијент новорођенче или малолетно лице, право увида у медицинску документацију имају родитељи, старатељ, односно законски заступник.

Надлежни здравствени радник дужан је да уредно води медицинску документацију, у складу са законом, и да евидентира све медицинске мере које су предузете над пацијентом, а посебно анамнезу, дијагнозу, дијагностичке мере, терапију и резултат терапије, као и савете дате пацијенту.

Чланови породице пацијента имају, изузетно, право увида у медицинску документацију свог члана породице ако су ти подаци од значаја за њихово лечење.

Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање, односно за самостално доношење одлука, има право да на свој захтев изврши увид у медицинску документацију, не касније од 15 дана, од дана подношења захтева која се односи на његово здравствено стање, као и право на поверљивост података који се налазе у медицинској документацији.

Медицинска документација која се уручује пацијенту по завршеном лекарском прегледу, односно по завршеном лечењу прописује се посебним законом којим се уређују врсте и садржај, као и начин вођења, чувања, прикупљања и располагања медицинском документацијом.

Члан 25.

У случају смрти пацијента, ако то пацијент није за живота изричито забранио, право на увид у медицинску документацију из члана 24. става 1. овога Закона има брачни друг пацијента, ванбрачни друг, пунолетно дете,

родитељ, пунолетни брат или сестра, законски заступник, односно старатељ пацијента.

Особе из става 1. овога члана имају право да захтевају о свом трошку фотокопију медицинске документације из става 1. овог члана.

Противљење увиду у медицинску документацију из става 1. овог члана пацијент даје овереном писменом изјавом.

Пацијент има право да да усмену или писмену изјаву о особама које могу бити обавештене о његовом пријму у стационарну здравствену установу као и о његовом здравственом стању. Пацијент може именовати и особе којима забрањује давање тих података.

Право на одржавање личних контаката

Члан 26.

Током боравка у стационарној здравственој установи пацијент има право да прима посете у складу са кућним редом здравствене установе, као и право да забрани посете одређеној особи или особама.

Право на сопствену одговорност напусти здравствену установу

Члан 27.

Пацијент има право да сопствену одговорност напусти стационарну здравствену установу, осим у случајевима прописаним посебним законом, у случајевима када би то штетило његовом здрављу и здрављу или сигурности других особа.

О намери напуштања установе из става 1. овог члана пацијент мора дати писмену или усмену изјаву пред два истовремено присутна сведока који потписују изјаву о намери пацијента да напусти установу.

Писмена изјава из става 2. овог члана прилаже се у медицинску документацију пацијента.

Податак о самовољном напуштању здравствене установе без најаве надлежан здравствени радник обавезан је да упише у медицинску документацију пацијента. Ако то налаже здравствено стање пацијента, надлежан здравствени радник о напуштању здравствене установе без најаве обавезан је да обавести особу из члана 25. става 4. овога закона, а надлежна тела у случајевима одређеним посебним прописима. Ако је пацијент неспособан за расуђивање, односно малолетан надлежан здравствени радник обавезан је да обавести његовог законског заступника, односно старатеља.

Право на тајност података

Члан 28.

Подаци о здравственом стању, односно подаци из медицинске документације спадају у податке о личности пацијента и представљају тајне податке, у складу са законом.

Тајне податке из става 1. овог члана дужни су да чувају сви здравствени радници и здравствени сарадници, као и друга лица запослена у здравственим установама, приватној пракси, у другом правном лицу које обавља здравствену делатност у складу са законом, односно у организацији обавезног здравственог

осигурања, као и правном лицу које обавља послове добровољног здравственог осигурања, код којих је пацијент здравствено осигуран, а којима су ти подаци доступни и потребни ради остваривања законом утврђених надлежности.

Тајним подацима сматрају се и подаци о људским супстанцама на основу којих се може утврдити идентитет лица од кога оне потичу.

Дужност чувања тајних података надлежни здравствени радници и здравствени сарадници, као и друга лица запослена код послодаваца из става 2. овог члана, могу бити ослобођени само на основу писменог или другог јасног и недвосмислено изреченог пристанка пацијента или на основу одлуке суда.

Ако је пацијент дао пристанак на саопштавање података о свом здравственом стању, надлежни здравствени радник може саопштити податке о здравственом стању пацијента пунолетном члану породице пацијента.

Изузетно од става 5. овог члана, надлежни здравствени радник може саопштити податке о здравственом стању пацијента пунолетном члану породице и у случају када пацијент није дао пристанак на саопштавање података о свом здравственом стању али је саопштавање тих података неопходно ради избегавања здравственог ризика за члана породице.

Изводи, односно копије медицинске документације за умрлог члана породице могу се дати члановима уже породице на њихов захтев, ради остваривања законом утврђених права, односно остваривања других законом утврђених интереса.

Дете које је навршило 15. годину живота и које је способно за расуђивање, односно за самостално доношење одлука, има право да на свој захтев изврши увид у медицинску документацију која се односи на његово здравствено стање, као и право на поверљивост података који се налазе у медицинској документацији.

Изузетно од става 8. овог члана, надлежни здравствени радник дужан је да, у случају озбиљне опасности по живот и здравље детета, и поред захтева детета да се информације о његовом здравственом стању не саопште родитељима, старатељу, односно законском заступнику, податке о здравственом стању детета саопшти родитељима, старатељу, односно законском заступнику.

Подаци из медицинске документације, односно изводи тих података, као и копије медицинске документације могу се дати органу старатељства, организацији обавезног здравственог осигурања и правним лицима која обављају делатност добровољног здравственог осигурања за обављање послова утврђених законом, као и другим правним лицима ако је то прописано законом.

На захтев надлежних правосудних органа могу се дати подаци, односно изводи тих података, као и копије медицинске документације пацијента, а изузетно, може се дати и целокупна медицинска документација на увид док траје поступак пред надлежним правосудним органом.

Подаци из медицинске документације пацијента, односно из здравствене евиденције која се води у складу са законом, могу се достављати органу надлежном за послове статистике, као и здравственим установама које обављају послове јавног здравља, у складу са законом.

Подаци из ст. 10 - 12. овог члана достављају се као тајни подаци, у складу са законом којим се уређује тајност података.

Лица из става 2. овог члана, као и друга лица која неовлашћено, односно без пристанка пацијента или пунолетног члана породице пацијента, располажу подацима из медицинске документације у супротности са овим чланом и неовлашћено износе у јавност те податке, одговорни су за одавање тајних података, у складу са законом.

Право пацијента над којим се врши медицински оглед

Члан 29.

Медицински оглед може се предузимати само над пунолетним пословно способним пацијентом и само уз његов пристанак.

Пацијент пристанак мора дати у писменом облику, након што је довољно обавештен о смислу, циљу, поступцима, очекиваним резултатима, могућим ризицима, као и о непријатним пратећим околностима огледа.

Пацијент мора бити посебно упозорен да је слободан да оглед одбије и да пристанак на оглед у свако време опозове.

Изузетно, медицински оглед може се предузети и над малолетним и другим пословно неспособним пацијентом, али само ради његове непосредне користи и уз писмени пристанак његовог законског заступника који је претходно обавештен у смислу става 2. овог члана.

Надлежни здравствени радник који врши медицински оглед дужан је да води рачуна о томе да заштита живота и здравља пацијента увек има предност у односу на интерес друштва и науке.

Пацијент који због медицинског огледа претрпи штету на свом телу или здрављу има право на накнаду штете у складу са законом, без обзира на кривицу.

Здравствена установа дужна је да пре почетка медицинског огледа осигура пацијента који је подвргнут медицинском огледу, за случај настанка штете по здравље тог лица која је изазвана медицинским огледом, у складу са законом, као и да закључи уговор са пацијентом којим се одређује износ неопходних трошкова који припадају пацијенту који учествује у медицинском огледу.

Пацијент има право да учествује у клиничком испитивању лекова и медицинских средстава, у складу са законом којим се уређује област лекова и медицинских средстава.

Етички одбор здравствене установе, пре почетка медицинског огледа, доноси одлуку о предузимању медицинских огледа над пацијентима у здравственој установи.

Забрањено је предузимање медицинских огледа у приватној пракси.

Захвати на људском геному

Члан 30.

Захват усмерен на промену људског генома може се предузети само у превентивне, дијагностичке или терапијске сврхе под условом да циљ промене није увођење било каквих промена у геному потомка пацијента.

Тестови који указују на генетске болести или служе за идентификацију пацијента, као носиоца гена одговорног за болест или за откривање генетске диспозиције или подложности на болест, могу се обављати само у здравствене

сврхе или ради научног истраживања везаног за здравствене сврхе и уз одговарајуће генетско саветовање.

Право на приговор

Члан 31.

Пацијент коме је ускраћено право на здравствену заштиту, односно пацијент који није задовољан пруженом здравственом услугом, односно поступком здравственог или другог радника здравствене установе, може поднети приговор здравственом раднику који руководи процесом рада или Поверенику за заштиту и унапређење права пацијента.

Право на накнаду штете

Члан 32.

Пацијент који због стручне грешке здравственог радника, односно здравственог сарадника, у остваривању здравствене заштите претрпи штету на свом телу или се стручном грешком проузрокује погоршање његовог здравственог стања има право на накнаду штете према општим правилима о одговорности за штету.

Право на накнаду штете не може се унапред искључити или ограничити.

Право на поштовање пацијентовог времена

Члан 33.

Пацијент има право на заказивање прегледа, дијагностичких процедура, као и других медицинских мера и поступака ради очувања и унапређења здравственог стања, који се обављају у здравственој установи, односно приватној пракси, односно код другог правног лица које обавља здравствену делатност у складу са законом, ради остваривања здравствене заштите.

III. ДУЖНОСТИ ПАЦИЈЕНАТА

Члан 34.

За време лечења и остваривања здравствене заштите у здравственим установама пацијенти су дужни да се придржавају општих аката здравствене установе о условима боравка и понашања у њој.

У случају да пацијент захтева да прекине лечење и поред упозорења доктора медицине, односно доктора стоматологије на могуће последице због овакве одлуке, дужан је да о томе да писмену изјаву.

Ако пацијент из става 2. овог члана одбије да да писмену изјаву, о томе ће се сачинити службена белешка, која се уписује и чува у медицинској документацији пацијента.

Члан 35.

Пацијент је дужан да при остваривању здравствене заштите у здравственој установи и приватној пракси:

- 1) активно учествује при заштити, очувању и унапређењу свог здравља;
- 2) у потпуности информисе надлежног здравственог радника о истинитим подацима о свом здравственом стању;

- 3) придржава се упутстава и предузима мере прописане терапије од стране надлежног здравственог радника.

Ако се пацијент не придржава обавеза из става 1. овог члана, надлежни здравствени радник може отказати пружање даље здравствене заштите пацијенту изузев хитне медицинске помоћи, о чему је дужан да обавести директора здравствене установе, односно оснивача приватне праксе, као и да у медицинску документацију пацијента унесе разлоге за одбијање пружања здравствене заштите.

IV. ПОВЕРЕНИК ЗА ЗАШТИТУ И УНАПРЕЂЕЊЕ ПРАВА ПАЦИЈЕНАТА

Члан 36.

У остваривању друштвене бриге за заштиту права пацијената, у оквиру права и обавеза Републике Србије на подручју здравствене заштите, Народна скупштина бира Повереника за заштиту и унапређење права пацијената (у даљем тексту Повереник).

Поступак избора Повереника

Члан 37.

Повереника бира Народна скупштина већином гласова свих народних посланика, на предлог одбора надлежног за здравље и породицу (у даљем тексту: Одбор).

Предлог за избор Повереника утврђује се већином гласова од укупног броја чланова Одбора.

Свака посланичка група у Народној скупштини има право да Одбору предложи кандидата за Повереника.

За Повереника може бити изабран држављанин Републике Србије који испуњава следеће услове:

1. да је дипломирани правник;
2. да има најмање десет година искуства на правним пословима у области медицинског права;
3. да поседује високе моралне и стручне квалитете.

Повереник не може обављати другу јавну или политичку функцију, нити професионалну делатност, у складу са законом.

Мандат

Члан 38.

Повереник се бира на време од пет година.

Исто лице може бити бирано за Повереника највише два пута.

Престанак мандата

Члан 39.

Поверенику функција престаје: истеком мандата; подношењем оставке у писменом облику Народној скупштини; испуњењем услова за пензију, у складу са законом; разрешењем и смрћу.

Одлуку о разрешењу Повереника доноси Народна скупштина.

Повереник се разрешава дужности:

1. због нестручног и несавесног рада;
2. ако правноснажном одлуком буде осуђен за кривично дело на казну затвора која га чини недостојним или неподобним за обављање ове функције;
3. губитком држављанства;
4. ако обавља другу јавну функцију или професионалну делатност, ако обавља другу дужност или посао који би могао утицати на његову самосталност и независност или ако поступа супротно закону којим се уређује спречавање сукоба интереса при вршењу јавних функција.

Поступак за разрешење Повереника покреће се на иницијативу једне трећине народних посланика.

Одбор утврђује да ли постоје разлози за разрешење и о томе обавештава Народну скупштину.

Одбор обавештава Народну скупштину и о захтеву Повереника да му престане дужност, као и о испуњењу услова за престанак дужности због испуњења услова за пензију, у складу са законом.

Народна скупштина доноси одлуку о разрешењу Повереника већином гласова свих народних посланика.

Народна скупштина у року од три месеца од престанка мандата Повереника бира новог Повереника.

Положај Повереника

Члан 40.

Повереник има право на плату једнаку плати судије Врховног касационог суда, као и право на накнаду трошкова насталих у вези са вршењем своје функције.

Повереник ужива имунитет који уживају народни посланици у Народној скупштини.

Стручна служба Повереника

Члан 41.

Повереник има стручну службу која му помаже у вршењу његових надлежности.

Повереник доноси акт, на који сагласност даје Народна скупштина, којим уређује организацију и рад своје стручне службе.

Повереник има пет помоћника.

Помоћник Повереника руководи заокруженом облашћу рада, у складу са актом о организацији и систематизацији послова и одређује се за одређену територију.

Помоћнике Повереника распоређује Повереник.

Повереник самостално одлучује, у складу са законом, о пријему лица у радни однос у стручну службу, руковођен потребом професионалног и делотворног вршења своје надлежности.

На запослене у стручној служби Повереника сходно се примењују прописи о радним односима у државним органима.

Финансијска средства за рад Повереника, његових помоћника и његове стручне службе обезбеђују се у буџету Републике Србије, на предлог Повереника. Осим средстава из буџета, могуће је да се добију средства из донације уз јасно дефинисање непостојања сукоба интереса.

Седиште Повереника је у Београду.

Надлежност Повереника

Члан 42.

Повереник за заштиту и унапређење права пацијената обавља следеће послове:

- прати примену остваривања права пацијената у складу су са овим Законом,
- расправља о извештајима пристиглих из канцеларија повереника из јединица регионалне самоуправе,
- даје мишљења, препоруке и предлоге надлежним телима о утврђеном стању на подручју делокруга рада канцеларија јединица регионалне самоуправе,
- предлаже предузимање мера за изградњу целовитог система заштите и унапређења права пацијената у Републици Србији и
- сарађује с домаћим и међународним телима и организацијама на подручју заштите и унапређења права пацијената.

V. ПОСТУПАЊЕ ПРЕД ПОВЕРЕНИКОМ

Подношење притужбе

Члан 43.

Лице које сматра да је претрпело повреду права пацијената подноси Поверенику притужбу писмено или, изузетно, усмено у записник, без обавезе плаћања таксе или друге накнаде.

Уз притужбу се подносе и докази о претрпљеном акту повреде права пацијената.

Утврђивање чињеничног стања

Члан 44.

По пријему притужбе Повереник утврђује чињенично стање увидом у поднете доказе и узимањем изјаве од подносиоца притужбе, лица против којег је притужба поднета, као и од других лица.

У обављању послова из свога делокруга Повереник је овлашћен да упозорава, предлаже и даје препоруке.

Повереник је овлашћен да надлежним телима Министарства здравља, комора здравствених радника, правним и физичким особама предлаже предузимање мера за спречавање штетних деловања која угрожавају права и интересе пацијената и захтевати извештаје о предузетим мерама.

Повереник ће обавестити подносиоца тужбе о предузетим активностима предузетим поводом његове притужбе без одлагања, а најкасније у року од 15 дана.

Лице против којег је притужба поднета може се изјаснити о наводима притужбе у року од 15 дана од дана њеног пријема.

Мишљење и препоруке

Члан 45.

Повереник даје мишљење о томе да ли је дошло до повреде одредаба овог закона у року од 90 дана од дана подношења притужбе, и о томе обавештава подносиоца и лице против којег је притужба поднета.

Уз мишљење да је дошло до повреде одредаба овог закона, Повереник препоручује лицу против којег је поднета притужба начин отклањања повреде права.

Лице коме је препорука упућена дужно је да поступи по препоруци и отклони повреду права у року од 30 дана од дана пријема препоруке, као и да о томе обавести Повереника.

Члан 46.

Повереник неће поступати по анонимним притужбама.

Изузетно, ако сматра да у анонимној притужби има основа за његово поступање, Повереник може покренути поступак по службеној дужности.

Члан 47.

Повереник има право приступа у просторије у којима је у складу са посебним законом обавља здравствена делатност и право на увид у начин остваривања права пацијената.

О обављеном увиду из става 1. овога члана Повереник саставља извештај који без одлагања, а најкасније у року од 8 дана, доставља надлежној инспекцији у складу са Законом о здравственој заштити, која спроводи надзор над радом особа која обављају здравствену делатност. Извештај се доставља и надлежној комори здравствених радника, која спроводи мере, у складу са Законом о коморама здравствених радника.

Здравствена инспекција дужна је у року од 30 дана од дана примања извештаја, а у хитним случајевима без одлагања, известити Повереника о предузетим радњама.

Ако здравствена инспекција на темељу спроведеног прописаног поступка основано посумња да је повредом права пацијената утврђених овим законом учињен прекршај или казнено дело обавезна је без одлагања, а најкасније у року од 30 дана од дана завршетка надзора с утврђеним чињеницама релевантним за предузимање мера поднети захтев за покретање прекршајног поступка, односно пријаву због покретања казног поступка.

Надлежни орган којем је поднесен захтев, односно пријава обавезно је о исходу поступка обавестити Повереника. Повереник ће у даљем року од осам дана о исходу поступка обавестити пацијента.

Члан 48.

Повереник и министарство надлежно за здравство у свом раду обавезни су да поступају тако да не угрозе дужност чувања службене, односно професионалне тајне.

Члан 49.

У циљу остваривања и унапређења права пацијената у свакој јединици регионалне самоуправе оснива се Канцеларија за заштиту права пацијената (у даљем тексту: Канцеларија).

Члан 50.

Канцеларија обавља следеће послове:

- прати примену прописа на подручју јединице регионалне самоуправе који се односе на заштиту права и интереса пацијената,
- прати повреде појединачних права пацијената на подручју јединице регионалне самоуправе,
- предлаже предузимање мера за заштиту и промовисање права пацијената на подручју јединице регионалне самоуправе,
- без одгађања обавештава Повереника за заштиту и промовисање права пацијената министарства надлежног за здравство о случајевима тежих повреда права пацијената које могу угрозити живот или здравље пацијената,
- обавештава јавност о повредама права пацијената,
- обавља друге послове одређене овим законом.

VI. КАЗНЕНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 51.

Новчаном казном у износу од 300.000 до 1.000.000 динара казниће се за прекршај здравствена установа ако:

1. ускрати пацијенту право на обавештеност из члана 11.;
2. ускрати пацијенту право на податак о имену и специјализацији особе која му директно пружа здравствену заштиту (члан 14.);
3. ускрати пацијенту право на прихватање или одбијање појединог дијагностичког, односно терапијског поступка противно члану 16.;
4. поступи супротно одредби члана 17.;
5. обавља научно истраживање над пацијентом противно одредбама члана 19. – 21.;
6. ускрати увид у медицинску документацију противно члану 24.;
7. повреди право на поверљивост података из члана 25.;
8. ускрати пацијенту право на одржавање личних контаката или повреди забрану посете одређеној особи или особама (члан 26.);

9. ускрати пацијенту право да на сопствену одговорност напусти здравствене установе противно члану 27.;
10. ускрати пацијенту право на тајност података (члан 28.);
11. обавља захват на људском геному противно члану 30.

За прекршај из става 1. овога члана казниће се новчаном казном у износу од 30.000 до 50.000 динара и одговорно лице у здравственој установи и приватној пракси.

Члан 52.

Новчаном казном у износу од 300.000 до 500.000 динара казниће за прекршај здравствени радник ако:

1. на захтев пацијента ускрати обавештење (члан 11.);
2. на захтев пацијента ускрати право на друго стручно мишљење (члан 12.);
3. поступи супротно одредби члана 17.;
4. не упише податак о намери пацијента да напусти здравствену установу или не упише податак о напуштању здравствене установе без најаве пацијента (члан 27. став 4.).

VII. ПРЕЛАЗНЕ И ЗАВРШНЕ ОДРЕДБЕ

Члан 53.

Народна скупштина ће у року од два месеца од дана ступања на снагу овог закона изабрати Повереника за заштиту права и унапређење права пацијената.

Члан 54.

Правилнике за чије је доношење овлашћен овим законом министар ће донети у року од два месеца од дана ступања на снагу овог закона.

Члан 55.

Одредбе овог закона које се односе на здравствене установе на одговарајући начин се примењују и на приватну праксу, у складу са Законом о здравственој заштити (Сл. гласник РС бр. 107/05, 72/09 - др. закон, 88/10, 99/10, 57/11).

Члан 56.

Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном Гласнику Републике Србије“.

О Б Р А З Л О Ж Е Њ Е

I УСТАВНИ ОСНОВ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Уставни основ за доношење овог закона садржан је у члану 68 Устава Републике Србије којим је прописано да свако има право на заштиту свог физичког и психичког здравља и члану 97 став 1. тачка 10. Устава Републике Србије којим је прописано да Република Србија уређује и обезбеђује систем у области здравства.

II РАЗЛОЗИ ЗА ДОНОШЕЊЕ ЗАКОНА

Овај Предлог закона о заштити и унапређењу права пацијената неопходно је донети због уставног права на здравље као неотуђивог права и права на слободан избор лекара. Одредбе везане за права и обавезе пацијената постоје у више различитих закона, што није задовољавајуће решење. Потребно је доношење овог Предлога закона као јединственог правог документа који се намеће као нужност којом се правно регулише статус пацијената.

Предлог закона о заштити и унапређењу права пацијената на једном месту обједињава дефиницију пацијента, улогу државе у решавању потреба пацијента, основна људска и друга права пацијената, однос пацијент лекара, обавештавање пацијента, пристанак на интервенцију, као и систем заштите пацијената. У овом моменту решење у облику заштитника пацијентових права није добро, јер исти добија плату од здравствених установа, чиме се доводи у питање његова непристрасност. Потребно је поставити Повереника за заштиту и унапређење права пацијената и мрежу канцеларија чиме ће бити учињен квалитативан помак у односу на раније решење. Институт обавештења и писаног пристанка пацијента на меру лечења, као и институт Повереника за заштиту и унапређење права пацијената су неопходни за стварну заштиту права пацијента, без којих не постоји ефективан и ефикасан здравствени систем.

III ОБЈАШЊЕЊЕ ОСНОВНИХ ПРАВНИХ ИНСТИТУТА И ПОЈЕДИНАЧНИХ РЕШЕЊА

Члан 1. Овим Предлогом закона одеђују се права пацијената приликом коришћења здравствене заштите и начин на који се остварују та права као и то ко се сматра пацијентом у смислу овог закона.

Члан 2. Прописано је да се сваком пацијенту гарантује опште и једнако право на здравствену заштиту примерену здравственом стању а у складу са општеприхваћеним стандардима и етичким начелима, уз поштовање личних ставова и слобода пацијента.

Члан 3. Утврђује се и ко се још сматра пацијентом поред сваког грађанина Републике Србије и шта је њихова дужност.

Члан 4. Дефинишу се нивои на којима се остварује друштвена брига за здравље становништва као и то шта здравствена заштита обухвата.

Чл. 5 , 6 и 7. Утврђују се начела на којима се спроводи заштита права пацијената и начин њиховог остваривања (начело хуманости и начело доступности).

Чл. 8 – 33. Дефинисана су права пацијената.

Члан 8. Остваривање здравствене заштите се врши уз поштовање највишег могућег стандарда људских права и вредности, односно сваки грађанин има право на физички и психички интегритет, безбедност личности као и уважавање моралних, културних, религијских и филозофских убеђења.

Члан 9. Утврђује се да сваки пацијент има право на доступност здравствене заштите у складу са здравственим стањем, у границама материјалних могућности система здравствене заштите без дискриминације у односу на финансијске могућности, на место становања, врсту обољења, време приступа здравственој служби као и право на једнак приступ здравственој служби.

Члан 10. Утврђује се да пацијент има право на све информације које су на основу научних истраживања и технолошких иновација доступне а независно од стања здравља, здравствене службе и начина како је користи.

Члан 11. Утврђује се право пацијента на обавештење које му је потребно за доношење одлуке о прихватању или неприхватању медицинске мере, затим дефинише се шта обавештење треба да обухвати као и начин давања обавештења.

Члан 12. Пацијент има право на тражење и добијање другог стручног мишљења о свом здравственом стању.

Члан 13. Пацијент има право на обавештеност о успеху, неуспеху и резултату прегледа или одређеног захвата.

Члан 14. Право је пацијента да буде упознат са именима и специјализацијама особа које му пружају здравствену заштиту.

Члан 15. Пацијент осим што има право на обавештеност он се може одрећи тог права, осим обавештења да је предложена медицинска мера потребна, да није без ризика, односно да је ризично њено непредузимање. Изузетно се може прећутати дијагноза, ако постоји опасност да ће обавештење нашкодити здрављу пацијента али у том случају обавештење се може дати члану породице пацијента.

Члан 16. Дефинише се могућност дијагностичког односно терапијског поступка без сагласности законског заступника односно старатеља.

Члан 17. Дефинише се право пацијента на слободан избор доктора медицине, доктора стоматологије, здравствене установе као и на слободан избор различитих медицински процедура.

Члан 18. Утврђује се да сваки пацијент има право на приватност као и забрана здравственом раднику да дригим лицима саопшти личне податке пацијента.

Члан 19. Утврђује се право пацијента да слободно одлучује о свему што се тиче његовог живота и здравља осим кад то директно угрожава живот и здравље других лица, као и могућност предузимања медицинске мере противно вољи пацијента односно законског заступника пословно неспособног пацијента.

Члан 20. Дефинише се начин на који пацијент даје пристанак на медицинску меру као и могућност опозива.

Члан 21. Дефинише се начин поступања надлежног здравственог радника ако пацијент одбије предложену медицинску меру.

Члан 22. Утврђује се могућност предузимања медицинске мере без сагласности пацијента.

Члан 23. Дефинише се ко може дати пристанак на предузимање медицинске мере над пацијентом.

Члан 24. Утврђује се да пацијент има право увида у своју медицинску документацију и ко други и под којим условима има увид у медицинску документацију.

Члан 25. Дефинише се ко има право увида у медицинску документацију за случај смрти пацијента под условом да то пацијент није изричито за живота забранио, као и право пацијента на изјаву (писмену или усмену) ко ће бити обавештен о његовом пријему у здравствену установу и о његовом здравственом стању.

Члан 26. Утврђује се да пацијент има право на одржавање личних контаката током боравка у здравственој установи а у складу са кућним редом те установе.

Члан 27. Утврђује се право пацијента да на сопствену одговорност напусти здравствену установу као и начин како се то спроводи, као и обавезе надлежног здравственог радника.

Члан 28. Утврђује се да су подаци из медицинске документације тајни подаци као и коме и у којим случајевима се могу саопштити и дати на увид.

Члан 29. Дефинишу се права и обавезе пацијента над којим се врши медицински оглед.

Члан 30. Утврђује се када се може предузети захват усмерен на промену људског генома.

Члан 31. Утврђује се право пацијента на приговор и коме се подноси.

Члан 32. Утврђује се право пацијента на накнаду штете коју је претрпео у остваривању здравствене заштите.

Члан 33. Утврђује се да пацијент има право на заказивање прегледа, дијагностичких процедура као и других мера и поступака ради очувања и унапређења здравственог стања.

Чл. 34 и 35. Регулишу се дужности пацијента.

Члан 34. Утврђује се да је пацијент дужан да за време лечења и остваривања здравствене заштите придржава општих аката здравствене установе о условима боравка и понашања у њој.

Члан 35. Дефинишу се обавезе пацијента при остваривању здравствене заштите у здравственој установи и приватној пракси.

Члан 36. Установљава се институт Повереника за заштиту и унапређење права пацијената а ради остваривања друштвене бриге за заштиту права пацијената.

Чл. 37 , 38 и 39. Утврђује се ко бира Повереника, на чији предлог, услови који се морају испунити да би неко био изабран за Повереника, време трајања мандата, случајеви престанка мандата повереника као и доношење одлуке о разрешењу Повереника.

Чл. 40 и 41. Утврђују се права Повереника као и формирања стручне службе Повереника.

Члан 42. Таксативно се наводе послови које обавља Повереник.

Чл. 43, 44, 45, 46 и 47. Дефинишу се поступак и поступање пред Повереником као и овлашћења повереника и обавезе здравствене инспекције поводом извештаја Повереника.

Члан 48. Утврђује се обавеза Повереника и надлежног министра да у свом раду поступају тако да не угрозе дужност службене, односно професионалне тајне.

Чл. 49 и 50. Уводи се оснивање Канцеларије за заштиту права пацијената као и дефинисање надлежности Канцеларије.

Чл. 51 и 52. Казнене одредбе - утврђују се новчане казне за прекршаје које почини здравствена установа и здравствени радник.

Чл. 53 и 54. Утврђују се рокови за избор Повереника и доношење правилника од стране надлежног министра.

Члан 55. Одредбе овог закона примењују се и на приватну праксу а у складу са Законом о здравственој заштити.

Члан 56. Овај закон ступа на снагу осмог дана од дана објављивања у „Службеном гласнику Републике Србије“.

IV ПРОЦЕНА ФИНАНСИЈСКИХ СРЕДСТАВА ПОТРЕБНИХ ЗА СПРОВОЂЕЊЕ ЗАКОНА

За спровођење овог закона потребно је обезбедити додатна средства у буџету Републике Србије.